

DOI: 10.5604/01.3001.0016.3389

Piotr Walkowiak

Uniwersytet Szczeciński
Wydział Nauk Społecznych
e-mail: piotr.walkowiak@stud.usz.edu.pl
ORCID: 0000-0002-5302-7085

Socjalizacja, relacje i kształtowanie postaw jednostki w ujęciu hodowli gołębi

„Mimo że każda jednostka jest wyjątkowa, społeczeństwo i natura kształtuje życie ludzi w określony sposób, który jest widoczny, gdy odkrywamy, jak funkcjonujemy na różnych płaszczyznach. Zaczynamy patrzeć na świat socjologicznie, uświadamiając sobie, jak ogólne kategorie, do których należymy, kształtują nasze doświadczenia życiowe”

John J. Macionis, *Sociology*

STRESZCZENIE

Artykuł podejmuje temat hodowców i wprowadzania jednostek w szeregi społeczeństwa przy udziale socjalizacji oraz kształtowania odpowiednich postaw warunkujących właściwe funkcjonowanie w przestrzeni międzyludzkiej w ujęciu hodowli gołębi. Tekst również ma na celu przedstawienie roli współpracy ludzi ze zwierzętami, poszerzeniu świadomości na temat dostrzegania nieocenionych zasobów w postaci gołębi i ich hodowców jako moralnych przewodników.

Praca ukazuje włączenie zwierząt i przebywanie w ich towarzystwie jako jeden z możliwych wariantów rozwoju ludzi w sferze psychologicznej, biologicznej oraz społecznej.

W toku obserwacji i nawiązywania relacji z gołębiami rozwija się rozumienie działań podejmowanych względem siebie oraz innych jednostek, a przy tym kształtowanie określonych postaw. W artykule zaprezentowane zostały wypowiedzi poszczególnych hodowców gołębi pocztowych oraz ozdobnych.

Słowa kluczowe: socjologia, socjalizacja, gołębie, relacje społeczne, czas wolny, funkcjonowanie.

Wstęp

Jednym z czynników właściwego funkcjonowania w przestrzeni międzyludzkiej i dokonujących się w jej obszarze relacji społecznych są właściwie realizujące się procesy socjalizacyjne. Kształtowanie postaw jednostki od jej narodzin stanowi niebagatelną rolę

w perspektywie rozwijających się czynności życiowych, podejmowanych działań i kształtowaniu tożsamości. Młodzież, osoby w wieku produkcyjnym czy seniorzy uwikłani są w relacje i przemiany nie tylko z grupami rówieśniczymi, ale również z innymi jednostkami, w różnym przedziale wiekowym. Rozwijające się procesy globalizacyjne, a także coraz bardziej powiązane ze sobą społeczeństwa przyczyniają się do wykorzystywania zwiększonej liczby możliwości w ujęciu wdrażania jednostek do społeczeństwa. Kształtowanie własnej osobowości, rozwój na płaszczyźnie psychologicznej i społecznej często uwarunkowany jest nie tylko dostępem do określonych zasobów i kontaktów z innymi ludźmi, ale również zależy od samych chęci jednostki. Przyczyniają się do tego odpowiednie mechanizmy przekazywane przez rodziców oraz wartości, które jednak nie są permanentne w swojej pierwotnej istocie.

Aktywność ludzka jawi się jako dość zróżnicowana. Wiele form spędzania czasu wolnego stanowi podejmowanie działań, które nie wymagają w znaczącym stopniu wcześniejszych przygotowań oraz własnego wysiłku¹. Dane jednostki często charakteryzują się spontanicznym podejmowaniem aktywności, co jest wskazane, ponieważ działania mające na celu pozytywne wykorzystanie chwili w towarzystwie znajomych również kształtuje i przygotowuje do podejmowania kluczowych decyzji w przyszłości. Należy pamiętać, że istotne są także zaplanowane i operatywne działania wymagające zaangażowania. Światło społeczne ukazuje, że ludzie o wiele pewniej czują się w towarzystwie jednostek z bliskich im środowisk, lecz często potrzebują innych osób, które będą mogły im przekazać nie tylko swoje doświadczenie, ale również zainteresowania w kwestii aktywnego zagospodarowania czasu wolnego i rozwijania ogólnej dyspozycji.

Zainteresowania są często bardzo istotne w perspektywie przyszłego, godnego i mądrego uczestnictwa ludzi w życiu własnego społeczeństwa oraz społeczeństwa globalnego². Biorąc pod uwagę wyznaczanie przez media nowych wzorów postępowania, naśladownictwo znanych postaci z mediów społecznościowych i chęć bycia częścią ich półprywatnego życia, zauważalne jest czasami indywidualne ograniczanie się w perspektywie rozwijania swoich zainteresowań. Z racji potrzeby wolności i racjonalności, zgodnie z poglądem Charlesa Wrighta Millsa, we współczesnym świecie wskazana jest krytyczna analiza wszystkiego, co utrudnia autentyczną rozumność istoty ludzkiej i jej emancypację w życiu społecznym³.

Każda z tych kwestii sprowadza do istoty pracy nad sobą, rozwijania swoich kompetencji, wyznaczania celów i wzrostu motywacji. Właściwe kształtowanie jednostki ułatwić mogą zainteresowania oraz pasje, między innymi związane ze zwierzętami – w tym przypadku gołębiami hodowlanymi – wymagające zgłębiania wiedzy na ich temat, zaangażowania się w ich losy, a także odkrywające własne predyspozycje. Z racji prowadzonych przeze mnie badań dotyczących relacji hodowców z ich gołębiami w tekście zaprezentowane zostały wypowiedzi poszczególnych hodowców gołębi zrzeszonych w Związkach Hodowców Gołębi Poczтовых i Ozdobnych.

¹ W.J. Cynarski, *Czas wolny, turystyka i rekreacja w perspektywie socjologicznej*, Universitas, Kraków 2017, s. 59.

² P. Sztompka, *Dziesięć tez o socjologii*, „Nauka” 2012, nr 4, s. 14.

³ J. Mucha, C. W. Mills. *Myśli i ludzie*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1985, s. 7.

Koncepcja badań

Moje zainteresowanie dotyczące funkcjonowania hodowców i ich relacji ze swoimi gołębiami wyniknęło z dużego wpływu prac amerykańskiego socjologa Colina Jerolmacka, pracy Karoliny Słowińskiej dotyczącej tematu społecznego świata hodowców gołębi pocztowych oraz przeszłości związanej z hodowaniem gołębi w mojej rodzinie. Interesuję się funkcjonowaniem, działaniami, relacjami ludzi i grup społecznych w przestrzeni miejskiej oraz wiejskiej, a także formami aktywności i turystyki w perspektywie socjologii czasu wolnego. Wychodzę z założenia, że zrozumienie współpracy i działań ludzkich oraz zwierząt – w tym przypadku gołębi – jest społecznie oraz kulturowo ze sobą powiązane. Ponadto badanie i analizowanie wspólnego funkcjonowania i relacji ludzi i zwierząt może przyczynić się do lepszego zrozumienia działania aktorów społecznych w polu społecznym. Celem badania na potrzeby artykułu jest poznanie relacji ludzi z gołębiami i ich znaczenia dla socjalizowania się do świata społecznego. Głównym problemem badawczym jest: Jakie znaczenie mają relacje hodowców z ich gołębiami dla procesu socjalizacji? Podstawę teoretyczną stanowiła teoria symbolicznego interakcjonizmu Georgea Herberta Meada i jego koncepcja „istotnych innych” w ujęciu socjalizacji. Jako metodę zastosowałem sondaż diagnostyczny. Za technikę posłużył wywiad swobodny ukierunkowany. W okresie między sierpniem a październikiem 2022 roku na terenie województwa dolnośląskiego, zachodniopomorskiego, opolskiego i łódzkiego przeprowadziłem 11 wywiadów. Dobór próby był celowy. Respondentami byli zrzeszeni w polskich związkach hodowców gołębi pocztowych i ozdobnych hodowcy w wieku produkcyjnym oraz poprodukcyjnym. Wypowiedzi poddałem analizie jakościowej i na ich podstawie wyłoniłem kategorie, które są podstawą zastosowania śródtytułów w artykule.

Socjalizacja i jej znaczenie

Socjalizacja, podobnie jak inne procesy społeczne, zachodzi w relacjach między jednostką a innymi ludźmi. W ogólnym znaczeniu socjalizacja jest procesem kształtowania mentalności, działań oraz postaw ludzi przez społeczeństwo⁴. Poszczególne elementy oraz treści związane z kulturą i obyczajami danego społeczeństwa, nabywane i poznawane w procesie socjalizacji, internalizowane są przez jednostkę, a w tym przekształcane na jej indywidualne poglądy oraz interpretowanie. W zakresie socjalizacji wyróżniamy jej konkretne odmiany. Socjalizacja pierwotna charakteryzuje się przekazywaniem określonych reguł, norm, wartości, światopoglądu i obyczajów przez rodziców bądź opiekunów danemu dziecku. W sferze rodzinnej ściśle związana jest z funkcją socjalizacyjno-wychowawczą. Zauważyć należy, że może ona również dokonywać się poza granicami środowiska rodzinnego, a mianowicie we wspólnocie lokalnej. Socjalizacja wtórna odbywa się, kiedy jednostka wchodzi w relacje społeczne z innymi grupami. Wówczas jednostki mają tendencję do modyfikowania wzorców, zachowania oraz norm przyswojonych w okresie socjalizacji pierwotnej. Istnieją odczucia od tej tendencji, szczególnie kiedy normy i wartości przekazane przez najbliższych członków rodziny są silnie zinternalizowane przez jednostkę, a przy tym odczuwa ona duże poczucie tożsamości i solidarności ze swoją rodziną. Do takiej sytuacji często dochodzi w rodzinach

⁴ P. Sztompka, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2002, s. 164.

kolektywistycznych. Jednak należy pamiętać, że wartości nie mogą być rozumiane jako dane na zawsze, ponieważ nie są uniwersalne, a to oznacza, że ulegają ciągłej zmianie, szczególnie w okresie socjalizacji wtórnej. Socjalizacja wyprzedzająca z kolei polega na utożsamianiu się ze stylem życia, normami i wzorcami danej grupy oraz subkultury, do której jednostka nie należy, ale chciałaby przynależeć. Ludzie często poszukują swojej unikalnej tożsamości, eksperymentują i starają się przy tym funkcjonować na wielu płaszczyznach.

Charakter socjalizacji jest permanentny, ponieważ człowiek nieustannie w toku całego życia poznaje i przyswaja wiele wzorów kulturowych, szczególnie kiedy przebywa w nowym środowisku w efekcie zmiany miejsca pracy, szkoły, emigracji czy przeprowadzki⁵. Dlatego jej ogólne znaczenie jest nadrzędne w kwestii właściwie funkcjonujących osób, zmniejszeniu dewiacji społecznych, nawiązywaniu odpowiednich relacji czy rozwoju osobistego we wszystkich sferach, w których porusza się człowiek. Problematyka socjalizacji sprawiła, że w większym stopniu zwrócono uwagę na obiektywne i ponadindywidualne czynniki mające wpływ na rozwijanie jednostki w świetle społecznym⁶.

Wielu ludzi często postrzega wpływ mediów i mechanizmów otaczającego świata jako czynniki niemożliwe do zmiany. W związku z tym ograniczają jakiegokolwiek angażowanie się w poszczególne działalności i aktywizację społeczną względem innych osób, pozostając w obszarze retro-utopijnym. Oczywiście funkcjonują różne stowarzyszenia, ale warto mieć na uwadze, że ludzie nie chcą być traktowani jako wykonawcy określonych usług, a raczej chcą zaznać poczucia sprawczości i wspólnoty opartej na refleksjach, a działania podejmowane w ramach innowacji społecznych obierają często charakter oddolnej reakcji na problemy⁷. Z drugiej strony, ważną rolę w kwestii przynależności do danej grupy społecznej, subkultury czy osób, na których wyraźnie im zależy, stanowią znaczący inni. Postrzegani są oni jako jednostki, które dla danej osoby są ważnymi subiektywnie partnerami interakcji⁸. Względem znaczących innych ludzie modyfikują swoje działania oraz chcą wchodzić z nimi w relacje społeczne na wielu płaszczyznach.

Ludzie często pozostają obserwatorami codzienności i otaczającej ich rzeczywistości, a przy tym wypowiadają swoje niezadowolenie do innych osób, spoza środowiska rodzinnego, niejednokrotnie pozostających w obszarze danych grup, do których przynależą. Kierunek zrozumienia poszczególnych deprywacji, aspiracji i dążności ułatwić jednostkom może właściwe zagospodarowanie budżetu czasu wolnego poprzez działania we współpracy ze zwierzętami.

Hodowla gołębi w procesie socjalizacji często przekazywana jest z pokolenia na pokolenie w rodzinach o zróżnicowanej typologii pod względem jej kształtu oraz wymiaru. Istotną w tej kwestii rolę odgrywają szczególnie ojcowie:

Pasję do gołębi przekazał mi ojciec. Gołębie zawsze były u nas w domu, choć nie podchodziliśmy do nich w pełni profesjonalnie. Dopiero po latach, kiedy usamodzielniałem się w hodowli w okresie 17. roku życia, zacząłem poświęcać im o wiele więcej uwagi, zgłębiać wiedzę na ich temat i startować w lotach gołębi pocztowych. (Jan, 46 lat)

⁵ P. Sztompka, *Słownik socjologiczny. 1000 pojęć*, Wydawnictwo Znak Horyzont, Kraków 2020, s. 278.

⁶ M. Kokociński, *Rola grupy rówieśniczej w procesie socjalizacji młodzieży*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Komunikacji i Zarządzania w Poznaniu, Poznań 2011, s. 20.

⁷ M. Kowalewski, *Innowacje społeczne: obywatelskie usprawnienia miast*, „Studia Miejskie” 2014, t. 15, s. 92.

⁸ P. Sztompka, *Słownik socjologiczny. 1000 pojęć...*, s. 126–127.

Wraz z wiekiem początkujący hodowcy zaczynają inaczej postrzegać gołębie i modyfikować wobec nich swoje działania:

Początkowo hodowałem gołębie z ojcem, uczyłem się przy nim. W pewnym czasie miałem pomysł, aby nieco pozmienić działania w hodowli. Zaczęło się od sprowadzenia nowych ras, zmiany suplementów i większej ilości spędzania czasu z gołębiami. (Dawid, 24 lata)

W rodzinie wielodzietnej w prowadzenie hodowli mogą zaangażować się wszystkie dzieci danego hodowcy:

Ojciec hodował gołębie pocztowe. Zarówno ja oraz moich czterech braci zaczęliśmy mu pomagać. Każdy miał swoje obowiązki, a gołębi było bardzo dużo. Po latach, kiedy każdy z nas ma już swoją rodzinę, nadal je hodujemy, zarówno pocztowe, jak i ozdobne, tylko teraz osobno. Każdy ma swoją hodowlę. Staramy się przekazywać gołębie dalszym pokoleniom. (Zbigniew, 38 lat)

Wypowiedzi ukazują silne ugruntowanie hodowli gołębi w socjalizacji pierwotnej, co przekłada się na dalsze hodowanie tychże zwierząt. Przekazywanie z pokolenia na pokolenie tegoż hobby ma na celu zachowanie ciągłości wykształconego w rodzinie systemu hodowania gołębi.

Czas wolny jako czynnik budowania relacji z gołębiami

Podejmowanie jakichkolwiek aktywności, w tym działań ze zwierzętami, wiąże się z właściwym zarządzaniem i gospodarowaniem budżetem czasu, szczególnie wolnego. Dotyczy to zarówno funkcjonowania w sferze społecznej, kulturowej, psychicznej oraz biologicznej. W ujęciu hodowli gołębi wymiar czasu stanowi jeden z kluczowych czynników pod względem konsekwentności i budowania relacji ze zwierzętami:

Zanim rano poszedłem do szkoły, to najpierw karmiłem swoje gołębie. Od tego zaczynałem każdy dzień. Po szkole szedłem znów do gołębi i starałem się z nimi spędzać dużo czasu. Teraz pracuję, ale nie zmieniłem swojego postrzegania gołębi. Mam nawet nieco więcej czasu, który mogę im poświęcić. (Dawid, 24 lata)

Im więcej spędzasz czasu z gołębiami, tym bardziej się poznajecie. To tak jak z drugim człowiekiem, uczycie się siebie. Gołębie skracają dystans do hodowcy, przyzwyczajają się do niego wtedy, kiedy poświęca im odpowiednio dużo czasu i uwagi. To jedna z podstaw prowadzenia dobrej hodowli. (Daniel, 37 lat)

Warto zauważyć, że czas wolny jest przeznaczony na czynności wolne od obowiązków i zorientowany jest na osobistym rozwoju oraz samorealizacji⁹. W tym przypadku może być on poświęcony na spędzanie czasu z gołębiami, co może się przełożyć także na rozwój osobisty danej jednostki. W odniesieniu do młodzieży pojęcie szczególnie obejmuje czas wolny od powiązanych z nauką obowiązków szkolnych oraz domowych – związanych z wykonywaniem określonych czynności w przestrzeni rodzinnej. Zauważyć można, że pod tym kątem pojęcie czasu wolnego dotyczącego młodzieży stało się tworem dosyć archaicznym, szczególnie biorąc pod uwagę szereg odmian aktywności oraz obowiązków młodzieży

⁹ J. Dumazedier, A. Ripert, *Le loisir et la ville*, vol 1, *Loisir et Culture*, Editions du Seuil, Paris, 1966, s. 87.

w codziennym życiu. Mimo to w kwestii poznawania gołębi w procesie socjalizacji można zagospodarować daną ilość czasu na dogłębne zwierząt:

Moja córka trzy razy w tygodniu po szkole uczęszcza na zajęcia sportowe. Lubi to, ale polubiła również gołębie. Obserwowała, jak się nimi zajmuję i kiedyś postanowiła mi w tym towarzyszyć. Mimo że ma niewiele wolnego czasu, to znajduje go, żeby spędzać czas z gołębiami i pomagać mi w hodowli. (Piotr, 36 lat)

W perspektywie globalizacji warto zauważyć, że funkcję socjalizacyjnych przewodników czasu wolnego zaczęły pełnić media¹⁰. Wyznaczają one materialne i powszechne trendy, które wdrażane są w życie przez wiele jednostek oraz wyraźnie odznaczają się na tle funkcjonowania poszczególnych ludzi i społeczności. Nie bez powodu charakterystycznym stało się egzystowanie w masowych falach informacji z mediów. Mając współcześnie nieograniczony dostęp do wszelkich informacji, ludziom ciężko oprzeć się pokusie korzystania z ich zasobów w znaczącym stopniu¹¹. Aczkolwiek media pełnić mogą również socjalizacyjną oraz edukacyjną rolę w ujęciu gołębi hodowlanych:

W Internecie mogę znaleźć wiele materiałów dotyczących hodowli gołębi. Świat się zmienia, prowadzenie gołębi również. Lubię oglądać filmy, jak inni hodują gołębie. Zawsze dowiem się czegoś nowego. Dodatkowo nawiązuję kontakty z innymi hodowcami. (Jan, 46 lat)

Istotnym jest wzrost świadomości, krytyczne rozumienie natury mediów, weryfikacja, powoływanie się na odpowiednie źródła i możliwość wykorzystywania mediów we właściwy sposób¹². Szczególnie pod względem zgłębiania informacji na temat podejmowanych aktywności wolnoczasowych oraz poszerzania świadomości o danych gołębiach, którymi jednostka chce się zająć:

Czytam dużo literatury na temat gołębi ozdobnych. Każda rasa ma inny charakter. Dużo materiałów odnajduję w Internecie, ale także sięgam do czasopism i książek. (Zbigniew, 38 lat)

Doświadczeni hodowcy szybko weryfikują dane informacje na temat gołębi w Internecie. Uważam jednak, że cały czas trzeba się rozwijać i być otwartym na nowości. (Jerzy, 50 lat)

Hodowla gołębi determinuje jednostki do zarządzania swoim czasem, szczególnie pod kątem czynności wolnoczasowych. Zarówno w ujęciu produktywnym (praca przy hodowli, zgłębianie wiedzy na temat danych ras, budowanie relacji) i bezproduktywnym (odpoczynek w towarzystwie gołębi). Ponadto, tak u młodzieży, jak i dorosłych, gołębie mogą stwarzać lepsze możliwości zagospodarowania czasu wolnego niż przebywanie w miejscach ukrytych poza widokiem społecznym. Warto również zauważyć, że poruszony temat mediów w czasie wolnym może pełnić znaczącą rolę w kwestii poszerzania wiedzy na temat gołębi przez hodowców, a także w procesie interakcji pośredniej w nawiązywaniu nowych znajomości.

¹⁰ W.J. Cynarski, op. cit., s. 111.

¹¹ M. Marody, *Jednostka po nowoczesności. Perspektywa socjologiczna*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2015, s. 106.

¹² P. Walkowiak, *Pedagogika mediów sportowych*, „Refleksje” 2022, nr 4, s. 99.

Budowanie relacji z gołębiami i ich rola

Zwierzęta stały się popularnymi istotami w pracy terapeutycznej z ludźmi. W ramach zooterapii najczęściej pożądanymi zwierzętami okazują się psy (dogoterapia), ale w ostatnich latach równie mocno rozwinęła się hodowla i udział alpaka (alpakoterapia). W perspektywie gołębi hodowlanych wyróżniana jest awiterapia, która charakteryzuje się udziałem ludzi w życiu ptaków dzikich oraz hodowlanych:

W życiu przeszedłem wiele. Dużo pomogły mi gołębie, ich obecność. Po rozwodzie tylko one mi towarzyszyły i dzięki nim mogłem zaufać innej osobie, z którą wiodę teraz spokojne życie. Mam bardzo bliskie relacje z moimi gołębiami. Kiedy jestem w gołębniku, siadają na mnie, witają się ze mną. One wiedzą, że się nimi opiekuję. (Janusz, 60 lat)

Wszystkie rodzaje zooterapii określa dobroczynny kontakt człowieka ze zwierzętami, nawiązywanie z nimi relacji, otaczanie ich opieką i podejmowanie aktywności, w tym zabaw¹³. Praca ze zwierzętami nie ogranicza się jedynie do osób z problemami somatycznymi i psychologicznymi czy odczuwającymi poczucie osamotnienia. Poprzez zajmowanie się danym zwierzęciem, bądź ich hodowlą, każda jednostka wzmacnia swoje funkcjonowanie na płaszczyźnie biologicznej, psychologicznej oraz społecznej, ponieważ zwierzęta ułatwiają podejmowanie relacji z innymi ludźmi, wzmacniają codzienne egzystowanie, a także ułatwiają zdystansowanie się do problemów codzienności:

Kiedy jestem zdenerwowany, to gołębie mnie wyciszają. Ale jest jedna zasada, gdy wchodzę do gołębnika, problemy zostawiam za sobą, ponieważ nie mogę się denerwować w otoczeniu moich gołębi. Hodowla gołębi pozwala mi na dystans do problemów, a nawet ich rozwiązanie i pracę nad sobą. (Wojciech, 45 lat)

W opinii hodowców budowanie relacji z gołębiami to przede wszystkim długotrwały proces. Wielokrotnie zaczyna się on od opieki nad młodymi gołębiami i ich oswojania w trakcie przebywania w gołębniku:

Często hodowcy zaczynają tworzenie swojej hodowli od sprowadzania młodych gołębi. Wówczas ważne jest przebywanie w ich otoczeniu, żeby przyzwyczyli się do swojego opiekuna i zauważyły, że on chce się nimi zajmować. (Zbigniew, 38 lat)

A jak wygląda sytuacja w kwestii dorosłych gołębi?

Kiedy nasze gołębie są już dorosłe, to znają hodowcę doskonale i relacje między nimi są już solidne. Jednak kiedy sprowadzamy nowe dorosłe gołębie do naszej hodowli, to również należy zdobyć ich zaufanie. Duża zasługa w tej kwestii leży po stronie naszego stada, gołębnika. (Jerzy, 50 lat)

Należy zaznaczyć, że duży wpływ na oswojenie nowych, dorosłych gołębi mają pozostali członkowie hodowli. W tym przypadku podkreślić można proces zaaklimatyzowania się, a także asymilacji dokonujący się między gołębiami. Ułatwieniem w tej kwestii okazać się może wyposażenie i warunki panujące w gołębniku.

Rozwijanie relacji z gołębiami hodowlanymi, podobnie jak w przypadku ludzi, powinno mieć charakter dwukierunkowy, aby wzajemnie poznawać się i pogłębiać zachodzące interakcje:

¹³ W. Giermaziak, I. Fryzowska-Chrobot, *Terapie z udziałem zwierząt w leczeniu i rehabilitacji chorych i niepełnosprawnych*, „Medycyna Rodzinna” nr 1A, 2018, s. 59.

Relacje z gołębiami muszą zachodzić z obu stron. To złożony proces. Gołębie wyczuwają ludzi, ich zamiary. Integracja z gołębiami wymaga czasu, dbania o nie. Moje gołębie pozytywnie na mnie reagują. Przebywamy ze sobą bardzo długo. Gołębie z chęcią jedzą mi z ręki, przylatują na ramiona. Kiedy w hodowli pojawiają się nowe ptaki, to pozytywna atmosfera w gołębniku sprzyja aklimatyzacji. Przy gołębiami człowiek może nauczyć się wrażliwości i spojrzeć na siebie z innej perspektywy. (Piotr, 36 lat)

Należy pamiętać, że gołębie lub inne zwierzęta, z którymi wiążą człowieka relacje i w których towarzystwie egzystuje, mogą zwiększyć autorefleksję nad poczuciem bycia ludzkim¹⁴.

W budowaniu relacji z gołębiami ważne są gesty, pogwizdywanie w melodyjny sposób i rozmowa. Gołębie, tak jak ludzie czy inne domowe zwierzęta, lubią, jak się z nimi rozmawia. Kiedy mają dobry humor i są zaprzyjaźnione ze swoim hodowcą, to odpowiadają gruchaniem, łaskawym i zgrabnym poruszaniem się. Nasze gołębie tak się zachowują. Często jedzą mi i mojej żonie z ręki. Siadają na nas. (Daniel, 37 lat)

Zauważyć można, że w budowaniu relacji z gołębiami istotną rolę odgrywają komunikaty werbalne oraz niewerbalne. W toku interakcji, w relacjach międzygatunkowych, poprzez gesty oraz symbolikę można wzajemnie poznawać się oraz modyfikować swoje zachowania względem drugiej istoty.

Hodowcy podkreślają również, że każdy gołąb ma inny charakter:

Każdy gołąb różni się od innych, nawet tej samej rasy czy linii, nie tylko pod kątem wyglądu, upierzenia, ale przede wszystkim charakteru. Jedne gołębie są spokojniejsze, drugie bardziej ruchliwe, otwarte i pewne siebie. Im więcej przebywasz i integrujesz się ze swoimi gołębiami, to lepiej poznajesz ich charakter. (Małgorzata, 33 lata)

Czy w takim razie w kwestii budowania relacji charakter gołębi odgrywa znaczącą rolę?

Odgrywa, to prawda. Choć jeśli chodzi o skracanie dystansu, to z tym jest różnie. Te pewniejsze siebie szybciej skrócą kontakt do hodowcy, ale te spokojniejsze również, choć mogą też potrzebować więcej czasu. Gołębie obserwują swoich hodowców i myślę, że mogą analizować czy interpretować ich zachowania. (Małgorzata, 33 lata)

Stwierdzenia hodowców zachęcają do zgłębiania wiedzy i poszerzania informacji na temat funkcjonowania gołębi na płaszczyźnie psychologicznej, a przy tym interpretacji ich zachowań w otoczeniu swoich hodowców.

W codziennym funkcjonowaniu hodowców znaczącą rolę odgrywa budowanie relacji ze swoimi gołębiami:

Kiedy wracam do domu z gołębnika, to jestem zadowolony, że spędziłem czas z moimi gołębiami i umocniłem nasze relacje. (Wojciech, 45 lat).

To tak jak ze znajomym. Posiedzicie, pogadacie, lepiej się śpi, a rano wstajesz i masz motywację do działania. (Jan, 46 lat)

Kiedy z mężem pracujemy przy naszej hodowli, rozmawiamy z naszymi gołębiami, to przekłada się pozytywnie na nasze domowe życie i codzienne funkcjonowanie. (Małgorzata, 33 lata)

¹⁴ Ibidem, s. 359.

Budowanie relacji z gołębiami, indywidualne oraz wspólne prowadzenie hodowli, wzajemne wsparcie oraz pasja przyczyniają się do umacniania więzi rodzinnych, a także poczucia tożsamości.

Hodowla gołębi i doświadczeni hodowcy jako znaczący inni

Na przełomie wieków gołębie stały się jednymi z najbardziej popularnych i cenionych zwierząt hodowlanych na wszystkich zamieszkałych kontynentach świata. Colin Jerolmack w swojej książce *The Global Pigeon* ukazuje ciekawe aspekty dzielnic Nowego Jorku, które zamieszkuje wielu hodowców i sympatyków gołębi hodowlanych, zarówno pocztowych, jak i ozdobnych. Spoglądając w niebo, często ujrzeć można stada latających gołębi nad budynkami mieszkalnymi. Wynika to z faktu budowania gołębników na dachach bloków mieszkalnych oraz użytkowych z racji braku dostępu wielu hodowców do ogródków działkowych¹⁵. W Polsce sytuacja wygląda nieco inaczej. Najczęściej gołębniki stawiane są na ogródkach działkowych, w ogrodach hodowców oraz blisko budynków mieszkalnych, lecz w okolicy garażów czy chociażby pomieszczeń przeznaczonych na węgiel czy drewno:

Gdy mieszkałem w kamienicy, to trzymałem gołębie przy swoim garażu. Wiele osób odwiedzało mnie, bo gołębie zwracały ich uwagę. Teraz, gdy mieszkam na zupełnie nowoczesnym osiedlu, gołębie hoduję na ogródku działkowym. Na ogródek daleko nie mam, spacer dobrze mi służy, a w otoczeniu gołębnika mogę grillować. (Jan, 46 lat)

Należy zauważyć, że hodowla gołębi wymaga dużego poświęcenia. Gołąb hodowlany, podobnie jak człowiek, musi mieć zagwarantowane odpowiednie miejsce egzystowania, czyli gołębnik. Hodowca musi uwzględnić odpowiednie wymiary pomieszczenia, dostęp do otwartej przestrzeni oraz odpowiednią suplementację swoich zwierząt.

Gołębie hodowlane dzielą się na pocztowe oraz ozdobne. Wśród ozdobnych wyróżniamy dziewięć grup, do których przynależą określone pod względem wzorców rasy. Jedni hodowcy zajmują się hodowlą gołębi pocztowych i biorą udział w konkursach zwanymi lotami, a inni hodują poszczególne rasy gołębi ozdobnych, w tym gołębi z grupy wysokolotnych, które wymagają treningu i preferują długie latanie na dużych wysokościach w okolicy swojego gołębnika¹⁶.

Ras gołębi jest tak wiele, że każdy znajdzie jakąś dla siebie. Można hodować wiele ras w jednym gołębniku. Zależy, kto co lubi. Jedni hodują gołębie pocztowe, a inni ozdobne. Są też tacy, którzy hodują zarówno pocztowe, jak i ozdobne. Jedni je eksponują na lotach czy wystawach, a inni nie. (Jerzy, 50 lat)

To co charakteryzuje społeczny świat hodowców gołębi, to przede wszystkim nawiązywanie bliskich, przyjacielskich relacji ze swoimi gołębiami, utrzymywanie relacji międzyludzkich z innymi hodowcami i osobami ciekawymi istoty hodowania tychże zwierząt:

Dzięki hodowaniu gołębi poznałem wielu znajomych. Kontakty nawiązywałem na targach, wystawach. Relacje trwają i umacniają się do dziś. Tak samo jest z moimi relacjami z gołębiami. Są bliskie. Jesteśmy rodziną. (Wojciech, 45 lat)

¹⁵ C. Jerolmack, *The Global Pigeon*, The University of Chicago Press, 2013, s. 79–109.

¹⁶ *Ibidem*, s. 79–109.

Znajomi hodowcy z chęcią ze mną współpracują. Mamy dobre relacje, wymieniamy się doświadczeniem. Nasze relacje wzmacnia zaangażowanie i przede wszystkim wspólna pasja do hodowania gołębi. (Daniel, 37 lat)

Czasami ktoś zapyta, co to za ptaki? A ja odpowiadam – gołębie ozdobne i widzę wówczas zafascynowanie moimi rasami. Ludzie przychodzą, rozmawiają, a nawet niektórzy z nich dosyć często u mnie goszczą. To mnie cieszy. (Zbigniew, 38 lat)

Organizowane przez lokalne związki hodowców gołębi rasowych wystawy i targowiska umożliwiają spotkanie się hodowców, a także zawieranie efektywnych relacji społecznych pod względem autotelicznym oraz instrumentalnym, wpływając na aktywność w obszarze działań poznawczych¹⁷.

Doświadczony hodowca może pełnić rolę „istotnego innego” dla osoby chcącej poznać istotę hodowania gołębi. Koncepcja „istotnych innych” powiązana jest z teorią symbolicznego interakcjonizmu Georgea Herberta Meada. Jak pisze Piotr Sztompka: „Istotni inni to partnerzy naszych interakcji lub te audytoria, przed którymi się prezentujemy, na których najbardziej nam zależy i których oczekiwania usilnie staramy się spełnić. Są to osoby, które są dla danej jednostki szczególnie ważnymi subiektywnie partnerami kontaktów czy interakcji”¹⁸.

Według Colina Jerolmacka, socjalizacyjną naturą i koleją rzeczy jest rosnąca tendencja hodowania gołębi na ulicach Nowego Jorku przez osoby w wieku przedprodukcyjnym. Wynika to nie tylko z możliwości przekazywania hobby młodszemu członkowi rodziny, ale z racji fascynacji gołębiami jednostek, które wcześniej nie miały z nimi styczności¹⁹. Przykładem takiej postaci, która do dziś w dużych ilościach hoduje gołębie, jest wielokrotny mistrz w boksie Mike Tyson. W okresie adolescencji Tyson zauważył na jednym z dachów bloków hodowcę i jego gołębie, po czym postanowił nawiązać z nim relację, a przy tym bliżej poznać gołębie. Hodowca i jego gołębie odegrali znaczącą rolę w codziennym funkcjonowaniu i życiu Tysona. Poprzez coraz większą fascynację, która następnie przerodziła się w miłość, zgłębianie wiedzy na temat funkcjonowania i cech poszczególnych ras gołębi, Tyson postanowił założyć własną hodowlę, w której rozwijał swoje hodowlane umiejętności i interakcje ze swoimi gołębiami. Co ciekawe, podczas aktywnej kariery Tyson zarówno po przegranych, jak i wygranych bokserkich walkach mistrzowskich często szybko wracał do domu, by spędzać czas i odpoczywać w towarzystwie swoich gołębi. Z kolei polscy hodowcy także podkreślają zainteresowanie gołębiami przez młode osoby, które nigdy ich nie hodowały:

Jest trochę takich osób, które chcą rozpocząć swoją przygodę z hodowlą gołębi, a nikt w ich rodzinach wcześniej tych ptaków nie hodował. Jednak nie jest ich tak dużo jak kiedyś było. Zauważają u kogoś gołębie, przychodzą i pytają o nie. Kiedy rozpoczynają swoje hodowle, to nadal utrzymują kontakt ze starszym hodowcą, pytają o porady. (Waldemar, 52 lata)

W kwestii młodych hodowców istotne jest zrozumienie oraz pomoc:

Młodym hodowcom należy pomagać. Są przypadki, że młody chłopak przychodzi do oddziału hodowców gołębi pocztowych i na dzień dobry jest zniechęcany przez innych hodowców, przez ich zachowanie w stosunku do niego i brak zainteresowania. To nie tędy droga. Hodowcy powinni myśleć nie tylko o sobie,

¹⁷ P. Walkowiak, *Zwierzęta towarzyszące osobie starszej w czasie wolnym podczas pandemii Covid-19*, „Gerontologia Polska” 2022, nr 2, s. 145.

¹⁸ P. Sztompka, *Słownik socjologiczny. 1000 pojęć...*, s. 126–127.

¹⁹ *Ibidem*, s. 80–91.

ale o relacjach z młodymi hodowcami, rozwoju danego oddziału i przyszłości tego sportu i hobby. (Mariusz, 44 lata)

Kiedy byliśmy z bratem w Belgii, Holandii i Niemczech, tam sytuacja z wprowadzaniem nowego hodowcy w szeregi oddziału wygląda zupełnie inaczej. Mój kolega, jak zapisał się w Holandii do klubu hodowców gołębi pocztowych, to na pierwszym zebraniu zauważył wiele młodych gołębi w klatkach, co mocno go zdziwiło. Okazało się, że starsi hodowcy wyhodowali dla niego po pięć młodych gołębi na jego dobry start. Dodatkowo okazali mu wsparcie merytoryczne i po dwóch latach od rozpoczęcia hodowli kolega zaczął odnosić znaczące sukcesy. (Mariusz, 44 lata)

Przypadek ten ukazuje znaczenie kontekstu kulturowego danego kraju pod względem hodowli gołębi i postrzegania nowych, młodych hodowców przez doświadczonych członków społecznego świata hodowców gołębi.

Doświadczeni hodowcy cieszą się wśród młodych adeptów pełnieniem roli autorytetów. Stopień aktywności oraz inicjatyw młodzi chęć hodować gołębie zależny jest od poziomu zaawansowania. Początkujący hodowca w większym stopniu naśladuje swojego mentora, ale przy tym dojrzewa wśród pewnych wzorców zachowania oraz postępowania:

Przychodzili do mnie młodzi chłopcy, których ciekawiły gołębie. Uczyłem ich zachowań gołębi, ich suplementacji, a oni z czasem sami z siebie zaczęli mi pomagać przy hodowli. Uczestniczyli również podczas lotów gołębi pocztowych. Widziałem w nich potencjał i bardzo lubiłem z nimi spędzać czas przy gołębiach. Teraz są starsi, mają już swoje hodowle, są gotowi na samodzielne prowadzenie gołębi, ale nadal pozostajemy w kontakcie i przekazujemy sobie wiedzę. (Janusz, 60 lat)

Gdy młody hodowca otrzymuje potwierdzenie uzyskanych kompetencji, musi zwiększyć swoją aktywność i wychodzące z niej inicjatywy, pamiętając o tym, że praktyczne doświadczenie zapewnia właściwe zorientowanie w danym obszarze zajmowania się hodowlą i funkcjonowaniem własnym oraz gołębi²⁰.

Gołębie to wspianała forma spędzania czasu. To dla wielu ucieczka od popadania w uzależnienia czy inne destrukcyjne zachowania. Istotna w tej kwestii jest pomocna dłoń starszych hodowców w kierunku młodzieży. (Jerzy, 50 lat)

Odwiedzanie przez młodzież starszych hodowców przekłada się na poznawanie wartości autotelicznych hodowli gołębi, a także może okazać się ucieczką od zachowań dewiacyjnych oraz patologii społecznych.

Kształtowanie postaw w ujęciu hodowli gołębi

Sukces, poczucie podmiotowości i sprawczości zależy w dużej mierze od zrozumienia, w jaki sposób różne kategorie społeczne różnią się od siebie wzorcami rodzinnymi, postrzeganiem rzeczywistości, a także innymi drogami i stylami życia. Ważna jest przy tym świadomość, podejmowanie odpowiednich działań oraz właściwe funkcjonowanie na wielu płaszczyznach. Z racji poświęcania czasu zwierzętom, a w tym przypadku gołębiom, ludzie są w stanie rozwijać postawę opiekuńczą, ponieważ gołębie, podobnie jak ludzie, wymagają

²⁰ W.J. Cynarski, op. cit., s. 57.

określonej opieki oraz reagują na poświęcaną im uwagę i zainteresowanie wraz z odwzajemnieniem względem hodowcy²¹.

Gołąb tak jak człowiek oraz inne udomowione zwierzęta potrzebuje opieki i zaangażowania w jego losy. Często trzeba opiekować się młodymi gołębiami, nawet je dokarmiać, kiedy ich rodzice nie są w stanie z różnych przyczyn. Kiedy byłem nastolatkiem, to takie opiekuńcze działania nauczyły mnie wiele. (Dawid, 24 lata)

Gdy będziesz dokarmiał młode gołębie, to one cię będą traktować jak rodzica. Mam wiele takich przypadków w swojej hodowli. Gołębie, które mają teraz po 2–3 lata, a ja je dokarmiłem za młodu, reagują na mnie tak samo jak wtedy, kiedy je wychowywałem. One nie zapominają i ciągle umacniają relacje, jeśli tylko hodowca będzie zaangażowany. (Wojciech, 45 lat)

Poruszony temat sprowadza do poznania, zrozumienia i propagowania relacji międzygatunkowych, które z jednej strony charakteryzują się podejmowaniem interakcji między ludźmi i zwierzętami, a z drugiej mogą również opierać się na innym poziomie aktywności stron bez angażowania gestów, głosu, dotyku, a pozostania w sferze obserwacji – dla przykładu jak na linii człowiek–roślina²².

Kształtowanie określonych postaw jednostki związane jest z jej odpowiednim funkcjonowaniem w sferze psychologicznej. Zgłębianie wiedzy na temat hodowanych ras gołębi, ich odżywiania, suplementacji, a także bliski i emocjonalny kontakt z gołębiami wpływa na rozwój jednostki w tejsze sferze:

Muszę zgłębiać wiedzę na temat gołębi, żeby umacniać się w hodowli, a także ciągle rozwijać siebie pod względem funkcjonowania gołębi, ich odżywiania i suplementowania. (Mariusz, 44 lata)

Dbanie o fizjologiczną, biologiczną i psychiczną stronę gołębi oraz ich codzienne dogłądanie wpływa na konsekwentną, staranną i dokładną postawę wobec podejmowania działań w przestrzeni międzyludzkiej:

Gołębie uczą pokory, zrozumienia oraz wyrozumiałości, czyli tego, co przydaje się w relacjach z innymi ludźmi, a przede wszystkim w rodzinie. (Jan, 46 lat)

Gołębie uczą systematyczności i konsekwentności. Żeby twoje gołębie czuły się dobrze i osiągały dobre wyniki, jako hodowca musisz działać konsekwentnie, trzymać się planu i dobrze dysponować czasem, tak samo jak w życiu. (Piotr, 36 lat).

Z kolei postawa odpowiedzialności dotyczy codziennych działań w zakresie gołębi i obrębie ich funkcjonowania:

Odpowiedzialność to podstawa. Gołębie to żywe istoty, tak jak ludzie. (Janusz, 60 lat)

Hodowla gołębi również może wpłynąć na kreowanie właściwych postaw względem innych jednostek, istot oraz obiektów z uwzględnieniem wrażliwości, a także wspólnego przeżywania chwil. Należy również zauważyć priorytetową kwestię odpowiedniej postawy wobec samego siebie, gdzie jednostka powinna spojrzeć na siebie pod kątem indywidualnym. Zrozumienie działań innych oraz uchwycenie sensu własnego działania odbywa się podczas wewnętrznej

²¹ P. Walkowiak, *Zwierzęta towarzyszące osobie starszej...*, s. 145.

²² H. Mamzer, M. A. Gajewska, Ł. Lange, *Jak rozumieć relacje międzygatunkowe?*, „Porównania” 2021, nr 2(29), s. 353–354.

konwersacji, często w otoczeniu zwierząt, a przy tym wzroście empatii w postawieniu się w roli innej jednostki oraz autorefleksji w celu spojrzenia z dystansu na samego siebie²³.

We wszystkich tych aspektach ważna jest praktyka poznawcza, która polega na przetwarzaniu określonych doświadczeń na pojęciowe, symboliczne oraz emocjonalne odwzorowania. Całość musi uwzględniać wymiar czasu – czynnik temporalny, stawania się – czynnik procesualny, a także kontekst kulturowy – czynnik kontekstualny²⁴. Postawa wobec innych osób w różnym wieku w współpracy z gołębiami może przełamywać bariery interakcji, a także zwiększać nie tylko racjonalne zachowania, ale potrzebne konstruowanie i podejmowanie pomysłowych oraz rozrywkowych interakcji podczas spotkań.

Nabywane wzory postępowania włączają się pomiędzy sferą wartości i sferą praktyki społecznej, wpływając przy tym na działania, dążenia, wybory i czyny²⁵. Niebagatelną rolę w tej perspektywie mogą stanowić doświadczeni hodowcy, którzy mogą umożliwić jednostce poznanie i zafascynowanie nowym hobby oraz pasją.

Podsumowanie

Socjalizacja posiadająca charakter permanentny odgrywa istotną rolę we właściwym funkcjonowaniu, rozwijaniu i egzystowaniu jednostek w przestrzeni międzyludzkiej. Rodzina często traci zasadnicze socjalizacyjne funkcje, a tym samym nie jest w stanie wystarczająco przygotować młodzież do życia w społeczeństwie. Takie spostrzeżenie oznacza, że socjalizacja musi się przenosić do innych agend, ponieważ ludzie w mniejszym stopniu zaczynają kierować się wzorcami określonych zachowań, a bardziej reagują na wyzwania konkretnych sytuacji²⁶.

Hodowla gołębi często przekazywana jest w rodzinie w procesie socjalizacji pierwotnej, a stopień zaangażowania wzrastającej młodzieży w hodowlę wynika z silnej pozycji istoty zajmowania się gołębiami w środowisku wychowawczym. Dodatkowo osoby spoza społecznego świata hodowców gołębi pod wpływem nagłej fascynacji i obserwacji są w stanie podjąć się zaangażowania w prowadzenie własnej hodowli. W jednym oraz drugim przypadku w zrozumieniu funkcjonowania gołębi pomoc mogą „istotni inni”, którymi okazują się doświadczeni hodowcy chcący przekazywać wiedzę i pomagać młodzieży w kształtowaniu ich zachowań, rozwoju, zainteresowań oraz pasji.

Hodowla gołębi oraz innych zwierząt wpływa korzystnie na funkcjonowanie jednostek na płaszczyźnie psychologicznej pod względem rozwoju osobowego, a ponadto tożsama jest z istotą pracy nad sobą. Hodowcy zgłębiają wiedzę na temat poszczególnych ras gołębi, ich odżywiania oraz suplementacji, co przekłada się na odpowiednie hodowanie i zajmowanie się nimi. Gołębie stanowią dla hodowców zasoby odpoczynku, regeneracji i dystansowania się od codziennych spraw, a także mogą pomóc w przetrwaniu trudnych sytuacji (np. rozwój). Rola relacji hodowców z gołębiami w tym przypadku może posiadać również wymiar katartyczny. Rozmowa z gołębiami, wypowiadanie do nich różnych kwestii dotyczących

²³ P. Sztompka, *Kapitał społeczny. Teoria przestrzeni międzyludzkiej*, Wydawnictwo Znak Horyzont, Kraków 2016, s. 64.

²⁴ B. Misztal, *Teoria socjologiczna a praktyka społeczna*, Universitas, Kraków 2000, s. 16–21.

²⁵ W.J. Cynarski, op. cit., s. 55.

²⁶ H.M. Griese, *Socjologiczne teorie młodzieży. Wprowadzenie*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 1996, s. 130–155.

codziennych spraw może dać poczucie ulgi. W sferze biologicznej hodowla gołębi zapewnia utrzymywanie pożądanego kontaktu z przyrodą, który przekłada się na codzienne aktywności w obrębie hodowli, a także spędzanie czasu na świeżym powietrzu. Jako przerwa od celowej aktywności spędzanie czasu ze zwierzętami może zaferować bardzo potrzebną ucieczkę od formalnych ról oraz instrumentalnych interakcji²⁷. W sferze społecznej hodowanie gołębi ułatwia nawiązywanie relacji międzyludzkich. Najczęściej dokonują się one podczas wymiany doświadczeń między hodowcami, których w swoich działaniach i rozwijaniu relacji umacnia ich intensywność oraz wspólna pasja.

Fascynacja gołębiami, współpraca z doświadczonymi hodowcami, poznawanie swoich gołębi i budowanie z nimi relacji to czynniki wpływające na kształtowanie określonych postaw. Postawa opiekuńcza w przypadku hodowli gołębi charakteryzuje się dbaniem o każdego ze swoich podopiecznych, często dokarmianiem młodych gołębi, utrzymywaniem bliskich relacji ze swoimi gołębiami, przebywaniem w gołębniku. Postawa odpowiedzialności z kolei charakteryzuje się znajomością i świadomością podejmowanych działań w obrębie swoich gołębi, ich celu oraz możliwością pojawienia się konsekwencji. Należy również zaznaczyć, że istotna jest konsekwencja podejmowanych działań, ich cykliczność oraz autoteliczność.

Poświęcanie czasu gołębim może przełożyć się na odpowiedzialne, konsekwentne i rozumiejące postawy względem siebie oraz innych ludzi. Gołębie oraz inne zwierzęta, w celu właściwego egzystowania posiadają zdolności uogólniania, przewidywania, myślenia przy czynowego, a także wyciągania wniosków, przy czym znajomość ich zachowania jest istotna w celu komunikowania się z nimi²⁸. Ważnym czynnikiem w relacjach z gołębiami i kształtowaniu postaw jest odpowiednie gospodarowanie budżetem czasu i dysponowaniem nim w kwestii poznawania swoich gołębi i rozwijania z nimi relacji. Gołębie jako żywe istoty determinują czynnik czasu, od którego często rozpoczyna się rozwijanie jakichkolwiek relacji.

Bibliografia

- Cynarski W.J., *Czas wolny, turystyka i rekreacja w perspektywie socjologicznej*, Universitas, Kraków 2017.
- Dumazedier J., Ripert A., *Le loisir et la ville*, vol 1, *Loisir et Culture*, Editions du Seuil, Paris 1966.
- Giermaziak W., Fryzowska-Chrobot I., *Terapie z udziałem zwierząt w leczeniu i rehabilitacji chorych i niepełnosprawnych*, „Medycyna Rodzinna” 2018, nr 1A.
- Griese H.M., *Socjologiczne teorie młodzieży. Wprowadzenie*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 1996.
- Jerolmack C., *Humans, Animals, and Play: Theorizing Interaction When Intersubjectivity is Problematic*, „Sociological Theory” 2009, nr 27.
- Jerolmack C., *The Global Pigeon*, The University of Chicago Press, 2013.

²⁷ C. Jerolmack, *Humans, Animals, and Play: Theorizing Interaction When Intersubjectivity is Problematic*, „Sociological Theory” 2009, nr 27, s. 372.

²⁸ K. Słowińska, *Społeczny świat hodowców gołębi pocztowych*, „Przegląd Socjologii Jakościowej” 2010, nr 6(3), 2010, s. 56.

- Kokociński M., *Rola grupy rówieśniczej w procesie socjalizacji młodzieży*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Komunikacji i Zarządzania w Poznaniu, Poznań 2011.
- Kowalewski M., *Innowacje społeczne: obywatelskie usprawnienia miast*, „Studia Miejskie” 2014, t. 15.
- Macionis J.J., *Sociology*, Pearson, New Jersey 2012.
- Mamzer H., Gajewska M.A., Lange Ł., *Jak rozumieć relacje międzygatunkowe?*, „Porównania” 2021, nr 2(29).
- Marody M., *Jednostka po nowoczesności. Perspektywa socjologiczna*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2015.
- Misztal B., *Teoria socjologiczna a praktyka społeczna*, Universitas, Kraków 2000.
- Mucha J., *C. W. Mills. Myśli i ludzie*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1985.
- Słowińska K., *Spółeczny świat hodowców gołębi pocztowych*, „Przegląd Socjologii Jakościowej” 2010, nr 6(3).
- Sztompka P., *Dziesięć tez o socjologii*, „Nauka” 2012, nr 4.
- Sztompka P., *Kapitał społeczny. Teoria przestrzeni międzyludzkiej*, Wydawnictwo Znak Horyzont, Kraków 2016.
- Sztompka P., *Słownik socjologiczny. 1000 pojęć*, Wydawnictwo Znak Horyzont, Kraków 2020.
- Sztompka P., *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2002.
- Walkowiak P., *Pedagogika mediów sportowych*, „Refleksje” 2022, nr 4.
- Walkowiak P., *Zwierzęta towarzyszące osobie starszej w czasie wolnym podczas pandemii Covid-19*, „Gerontologia Polska” 2022, nr 2.

SUMMARY

Piotr Walkowiak

Socialization, relations and shaping the attitudes of an individual in terms of pigeon breeding

This article deals with the topic of breeders and the introduction of individuals into the ranks of society with the participation of socialization and development of appropriate attitudes conditioning proper functioning in the interpersonal space in terms of pigeon breeding. It also aims to discuss the role of human-animal collaboration, to raise awareness of pigeons constituting an invaluable resource and their breeders as moral guides.

This article shows the inclusion of animals and being in their company as one of the possible variants of an individual's development in the psychological, biological and social spheres.

In the course of observation and establishing relationships with pigeons, the understanding of actions taken towards oneself and other individuals develops, along with the development of specific attitudes. The article presents opinions expressed by individual breeders of racing and fancy pigeons.

Key words: sociology, people, socialization, pigeons, social relations, free time, functioning.

Data wpływu artykułu: 17.08.2022 r.

Data akceptacji artykułu: 22.12.2022 r